

Nr 298.

Av herr **Lithander**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 228, med förslag till förordning om utvidgad rätt till ersättning i vissa fall i anledning av införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Sedan tobaksmonopolets ikraftträdande — den 1 juni 1915 — ha flera omständigheter inträffat som åskådliggjort, att åtskilligt i praktiken kommit att ställa sig annorlunda än från början beräknats. Det har visat sig, att de förutsättningar, från vilka man utgått, i vissa fall ej kommit att verka så rättvist som 1914 års kungl. proposition nr 254 och särskilda utskottets nr 3 utlåtande nr 1 avsett.

Särskilt hava då handelsresande och platsförsäljare vid tobaksfabriker skäl att fästa uppmärksamheten på de uttalanden om full rättvisa vid ersättningsförfarandet, som gjorts såväl av herr statsrådet och chefen för finansdepartementet (andra kammarens protokoll den 22 juli 1914, sid. 28), som särskilda tobaksutskottet nr 3 (dess utlåtande nr 1 nederst å sid. 14), men som i avseende på ovannämnda yrkesutövare icke fått den tillämpning, som måste följa på dessa uttalanden.

Då nu riksdagen har att behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 228, som avser att i vissa delar komplettera ersättningen till ovannämnda handelsresande och platsförsäljare, torde i samband därmed böra beaktas kraven från dessa på en rättvisare ersättning, särskilt då de veterligen icke hade tillfälle att låta sig representeras vid det förberedande arbete, som låg till grund för monopolets genomförande.

I det följande skall något närmare beröras ovannämnda handelsresandes och platsförsäljares ersättningsfråga.

I den till 1914 års sommarriksdag avlätna kungl. propositionen nr 254, vilken var grundläggande för ersättningsbestämmelserna, uppdelades de personligt ersättningsberättigade hos tobaksfabriker i endast tvenne huvudgrupper, *yrkesutbildade* och *icke yrkesutbildade*.

Samtliga ersättningstagare skulle åtnjuta en s. k. billighetsersättning, vilken bestämdes utgå med ett belopp av fem gånger medelårsinkomsten till den första gruppen och med en halv medelårsinkomst till den andra. *Då räknades emellertid till de yrkesutbildades grupp även handelsresande och platsförsäljare* (sid. 23 och sid. 153).

Men man hade, till följd av »handels frihet», antagit, att dessa kunde efter monopolets ikraftträdande fortsätta med sin verksamhet inom tobaksbranschen. Denna förmån, vilken ej kom övriga kategorier av ersättningsberättigade till del, ansågs därför som ett visst vederlag, och av denna anledning utgick den pekuniära ersättningen till handelsresande och platsförsäljare med endast två och en halv gånger medelårsinkomsten. Motiveringen i kungl. propositionen nr 254 säger härom, på sid. 157:

»Ersättningarna till de i 5 mom. åsyftade handelsresandena hava i enlighet med kommittébetänkandet föreslagits skola utgå med hälften så stora belopp, som ersättningarna till de i 4 mom. omförmälda ersättningstagarna. Anledningen till att för handelsresandena på dylikt sätt beräknats lägre ersättningar än för annan inom tobaksindustrien anställd yrkesutbildad personal är givetvis att *handels frihet icke beröres av monopollagstiftningen*. Såsom kommitterade framhålla, *komma handelsresandena icke att genom monopolets införande bliva förhindrade att fortsätta med sin verksamhet*, men då monopolet i allt fall torde föranleda minskat arbetstillfälle å deras förutvarande arbetsfält, har det ansetts billigt, att viss om ock mindre ersättning tillerkändes dem.»

Alltså är därigenom fastslaget, att *halva ersättningen skulle utgå i penningar och halva i form av tillåten fortsättning i tobaksbranschen*.

Särskilda tobaksutskottet nr 3 ändrade senare ersättningen till handelsresande och platsförsäljare. Men icke den minsta höjning på ersättningarna gjordes åt någon ersättningstagare med under 41 levnadsår eller 14 $\frac{1}{2}$ verksamhetsår.

För alla dessa gäller således fortfarande 2 $\frac{1}{2}$ gånger årsersättningen. Särskilda utskottets höjning börjar med en femtedels lönetillägg först när personen fyllt 43 år och *samtidigt* innehar 15 $\frac{1}{2}$ verksamhetsår. Nästa tillägg med en femtedels årslön inträffar, då vederbörande fyllt 45 år och *samtidigt* innehar 16 $\frac{1}{2}$ verksamhetsår o. s. v. för att först vid 57

års ålder och *samtidigt* 22 $\frac{1}{2}$ verksamhetsår ge maximiersättningen om 4 gånger medelårsinkomsten.

Som en följd av de, särskilt för dessa ersättningstagare, orimliga maximiersättningsvillkoren, hava sålunda blott 5 erhållit maximiersättningen.

Det bör även anmärkas att *flertalet av de äldre* här ifrågavarande ersättningstagarna i åldern mellan 41 och 68 år *icke* bekommit någon höjning på sina ersättningar, i enlighet med särskilda utskottets förslag, emedan dessa ej *samtidigt* innehaft över 14 $\frac{1}{2}$ verksamhetsår. Särskilda utskottets ersättningshöjning avsåg att komma »*de äldre*» tillgodo, *men de flesta av dessa blevo utan sådan*.

Som en jämförelse kan här nämnas, att alla övriga yrkesutbildade ersättningstagare såsom direktörer, disponenter, fabriksledare, verkmästare, förmän och arbetare erhålla redan vid 41 levnadsår och samtidigt 14 $\frac{1}{2}$ verksamhetsår en maximiersättning om 5 gånger medelårsinkomsten.

Under 1915 års riksdag hade i motion nr 33 i första kammaren och i motion nr 44 i andra kammaren bland annat begärts förbättrad ersättning åt handelsresande och platsförsäljare inom tobaksbranschen. Bevillningsutskottet, som hade dessa motioner under behandling, gjorde i sitt betänkande nr 14 å sidan 3 med anledning härav följande yttrande:

»att de skäl, som av motionärerna framställts eller åberopats, åtminstone i allt väsentligt varit föremål för prövning under frågans behandling vid förra riksdagen samt att sedan dess inga nya omständigheter tillkommit, vilka kunna anses hava rubbat de förutsättningar, från vilka sistnämnda riksdag utgått vid fattandet av beslut i förevarande ämne. I det läge, vari frågan med hänsyn till sistberörda förhållande befinner sig, har utskottet därför ansett, att någon ändring överhuvud av grunderna för inlösning och ersättning vid tobaksmonopolets genomförande icke bör av utskottet förordas.»

Sedan dess har emellertid härvidlag »nya omständigheter» inträffat, närmare angivet i maj 1915.

Först *då* bestämdes nämligen cigarrhandlandenas rabatter å 24 procent och 16 procent jämte monopolbolagets del av licensen = 13 procent å bruttopriserna, vilket givetvis bort beräknas och fastställas före monopolens antagande av riksdagen.

Vad man från sakkunnigt håll förutsett inträffade ock, sedan nämnda faktorer blivit kända. När nu en kalkyl kunde uppställas på importerade tobaksvaror, *framgick av densamma, att det ej fanns någon marginal för engros- eller mellanhandshandeln* och härmed bortföll också möjligheten

för handelsresande och platsförsäljare att kunna importera tobaksvaror till återförsäljning.

Riktigheten härav styrkes i bifogade kalkyl, bil. A, som alltså ytterligare bestyrker omöjligheten av importen engros.

Grunden, för »de förutsättningar från vilka man utgått», när det gällde engroshandeln med *svenska* tobaksvaror återfinnes å sidan 69 i Kungl. Maj:ts proposition nr 254 och å sidan 17 i särskilda utskottets nr 3 utlåtande nr 1, där det heter:

»Det kungl. förslaget bygger, såsom av departementschefen framhållits, på den grundsatsen, att handeln med tobaksvaror efter monopolens införande fortfarande liksom hittills skall vara en fri näring. Rabatt- och kreditförhållanden ävensom övriga frågor rörande tobaksvarornas distribuering bland konsumenterna förutsättas enligt Kungl. Maj:ts förslag skola ordnas genom frivilliga överenskommelser mellan tillverkare och återförsäljare, och handeln med tobaksvaror skulle alltså liksom för närvarande få fritt gestalta sig i de former, som av omständigheterna betingas.»

I motsats mot detta, av riksdagen godkända uttalande, har monopolstyrelsen senare insett svårigheten i att giva partihandlarna så stor rabatt, att de därpå kunna existera, och har därför ingått till Kungl. Maj:t med begäran om ersättning åt engrossister och dess personal.

När emellertid handelsresande och platsförsäljare — sedan de av monopolen i skrivelse av den 15 oktober 1915 nekats att där få köpa tobaksvaror för återförsäljning — vända sig till Kungl. Maj:t med begäran om ersättning för ytterligare intrång i deras yrke, som statsmakterna orsakat genom ovanberörda felaktiga förutsättningar, finner sig monopolstyrelsen förhindrad tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Det synes då framstå såsom en självklar och framför allt rättvis sak att *nu* tilldela handelsresande och platsförsäljare samma ersättning som lagen tillerkänner övriga yrkesutbildade personer, vilka måste övergå till nytt verksamhetsområde (se kungl. propositionen nr 254 nederst å sid. 156 och överst å sid. 157).

Att det för omnämnda ersättningstagare är förenat med synnerligen stora svårigheter att få nya anställningar i annan bransch, talar det förhållandet, att ännu äro cirka 60 procent av de entledigade handelsresandena och platsförsäljarna utan sådan.

Av det anförda torde framgå, att de antaganden från vilka statsmakterna utgått i fråga om »handelns frihet», i vad som gällde sådan i

engros, ha visat sig felaktiga, och följaktligen hava även de därmed sammanhängande ersättningsbestämmelserna till handelsresande och platsförsäljare vid tobaksfabriker befunnits vara felaktiga.

Att *ingen* av meromnämnda handelsresande och platsförsäljare, förutom hos monopolet engagerade, kunnat fortsätta på »förutvarande arbetsfält» — eller med tobaksförsäljning engros — är ett förhållande, som även erkänts av de sakkunniga inom den senaste tobakskommissionen.

Det torde därför, med anledning av i denna motion påvisade missförhållanden i handelsresandes och platsförsäljares ersättningar, föreligga fullt tillräckliga skäl för att riksdagen skall kunna tillerkänna nämnda yrkeskategorier den ersättning, som rättvisligen bör tillkomma dem efter ersättningsförordningens 9 § 4 mom., eller högst fem gånger medelårsinkomsten.

På grund av vad som sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville besluta:

att 9 § 4 mom. i Kungl. Maj:ts nådiga förordning av den 15 december 1914, om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket, måtte, i stället för samma paragrafs 5 mom., tillämpas på de i samma nådiga förordnings 9 § 1 mom. d) omförmälda ersättningsberättigade personerna.

Stockholm den 9 maj 1916.

Edvard Lithander.

Bil. A.**Kalkyl, som visar engrosimportens omöjlighet å:****Cigarretter pr tusen:**

	3-öres	4-öres	5-öres	6-öres	7-öres	8-öres	9-öres	10-öres
1. Billigaste inköpspris 25 %...	7.50	10.—	12.50	15.—	17.50	20.—	22.50	25.—
2. Frakt, assurans o. d.	—50	—50	—50	—50	—50	—50	—50	—50
3. Tull (1 kg. å 6 kr.)	6.—	6.—	6.—	6.—	6.—	6.—	6.—	6.—
4. Försäljningsrabatt, 22 %.....	6.60	8.80	11.—	13.20	15.40	17.60	19.80	22.—
5. Importörens vinst, 10 %	3.—	4.—	5.—	6.—	7.—	8.—	9.—	10.—
6. Licensavgift, 43 %	12.90	17.20	21.50	25.80	30.10	34.40	38.70	43.—
7. Kostnad för kontrollstämplar	—50	—50	—50	—50	—50	—50	—50	—50
	37.—	47.—	57.—	67.—	77.—	87.—	97.—	107.—
För mycket (igenomsnitt 10.7 %)	7.—	7.—	7.—	7.—	7.—	7.—	7.—	7.—
Priskurantpriset	Kr. 30.—	40.—	50.—	60.—	70.—	80.—	90.—	100.—

Cigarrcigarretter pr tusen:

	5-öres	6-öres	7-öres	8-öres	10-öres
1. Billigaste inköpspris 35 %	17.50	21.—	24.50	28.—	35.—
2. Frakt, assurans o. d.	—75	—75	—75	—75	—75
3. Tull (2,780 kg. å 6 kr.).....	16.50	16.50	16.50	16.50	16.50
4. Försäljningsrabatt, 22 %	11.—	13.20	15.40	17.60	22.—
5. Importörens vinst, 10 %	5.—	6.—	7.—	8.—	10.—
6. Licensavgift, 28 %	14.—	16.80	19.60	22.40	28.—
7. Kostnad för kontrollstämplar	—10	—10	—10	—10	—10
	64.85	74.35	83.85	93.35	112.35
För mycket (i genomsnitt 19 %)	14.85	14.35	13.85	13.35	12.35
Priskurantpriset	Kr. 50.—	60.—	70.—	80.—	100.—

Cigarrer pr tusen:

	10-öres	13-öres	15-öres	17-öres	20-öres	25-öres
1. Billigaste inköpspris 35 %	35.—	45.50	52.50	59.50	70.—	87.50
2. Frakt, assurans o. d.	1.—	1.—	1.—	1.—	1.—	1.—
3. Försäljningsrabatt, 32 %	30.—	30.—	30.—	30.—	30.—	30.—
4. Tull (5 kg. å 6 kr.)	22.—	28.60	33.—	37.40	44.—	55.—
5. Importörens vinst, 10 %	10.—	13.—	15.—	17.—	20.—	25.—
6. Licensavgift, 28 %	28.—	36.40	42.—	47.60	56.—	70.—
7. Kostnad för kontrollstämplar	—10	—10	—10	—10	—10	—10
	126.10	154.60	173.60	192.60	221.10	268.60
För mycket (i genomsnitt 13.7 %)	26.10	24.60	23.60	22.60	21.10	18.60
Priskurantpriset	Kr. 100.—	130.—	150.—	170.—	200.—	250.—

I ovanstående importkalkyler återfinnas under punkt 1 de lägsta möjliga inköpspris (varans fakturapris).

Man har också vid import för återförsäljning till cigarrhandlande att räkna med punkterna 1, 2, 3, 4, 6, 7 såsom ovillkorliga minimipriser.

Sammanslås nu utgifterna under dessa punkter på någon av

3 öres, 4 öres, 5 öres cigarretter,

5 öres, 6 öres, 7 öres, 8 öres, 10 öres cigarrcigarretter,

10 öres, 13 öres, 15 öres, 17 öres, 20 öres cigarrer, så finner man, att summorna som därav uppstå *överstiga* priskurantprisen i respektive prislägen, *oaktat importören under punkt 5 ej fått ett öres förtjänst.*

Engrosimporten är således genom höga beskattningar omöjliggjord.
